

Dr hab. Zbigniew Wróblewski, prof. KUL

Wydział Filozofii

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Al. Raławickie 14

20-950 Lublin

Ocena rozprawy habilitacyjnej oraz dorobku naukowego i osiągnięć dydaktyczno-organizacyjnych dr Dominiki Dzwonkowskiej w przewodzie o uzyskanie tytułu doktora habilitowanego w dyscyplinie filozofia

I. Sylwetka naukowa i ogólne dane dotyczące kariery naukowej dr Dominiki Dzwonkowskiej

Dr Dominika Dzwonkowska ukończyła w roku 2005 z wyróżnieniem studia filozoficzne na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego na podstawie pracy magisterskiej pt. *Koncepcja duszy u Platona*. Rok później uzyskała kolejny stopień magistra, na kierunku ochrona środowiska (UKSW), na podstawie pracy *Hansa Jonasa koncepcja człowieka*.

Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii uzyskała na podstawie rozprawy *Rola nauk przyrodniczych w uprawianiu filozofii klasycznej w ujęciu K. Klósaka i S. Kamińskiego* (promotor dr hab. Paweł Mazanka).

Pracę naukowo-dydaktyczną dr Dominika Dzwonkowska rozpoczęła w roku 2008 jako instruktor, asystent (od 2009), a później jako adiunkt (od 2011 do 2019) w Instytucie Ekologii i Bioetyki na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW, a od 2020 w Instytucie Filozofii na tym samym wydziale.

Zainteresowania naukowe Habilitantki skoncentrowane są wokół różnych kierunków etyki środowiskowej, szczególnie etyki cnót środowiskowych, etyki techniki oraz etyki zwierząt.

II. Dorobek naukowy

Charakterystyka liczbowa

Na dorobek naukowy dr Dominiki Dzwonkowskiej, po uzyskaniu stopnia doktora, składają się następujące pozycje:

a/ 2 monografie książkowe:

- *Filozofia a nauki przyrodnicze – analiza koncepcji Stanisława Kamińskiego i Kazimierza Kłósaka*, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2014

- *Etyka cnót środowiskowych*, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2019

b/ 12 rozdziałów w monografiach

c/ redakcja dwóch monografii, w tym tomu czasopisma „Ethics in Progress, 7 (2016)

c/ 15 artykułów w czasopismach znajdujących się w bazie Web of Science oraz ERICH; w tym 3 w języku angielskim

Ocena rozprawy habilitacyjnej

Jako główne osiągnięcie naukowe Habilitantka wskazała monografię: *Etyka cnót środowiskowych* (Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2019; recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Kiepas, dr hab. Ryszard Wiśniewski).

Głównym przedmiotem rozprawy jest syntetyczna prezentacja oraz krytyka etyki cnót środowiskowych oraz próba sformułowania samodzielnego rozwinięcia projektu etyki cnót środowiskowych. Kluczowym celem monografii jest „przedstawienie zarysu koncepcji uniwersalistycznej, pozytywnej i praktycznej etyki cnót środowiskowych” (s. 9), w kontekście współczesnych dyskusji nad możliwością aplikacji zagadnienia cnót do debaty nad stanem środowiska naturalnego. Główny cel rozprawy jest realizowany w dwóch etapach: (1) na początku otrzymujemy szeroko zakrojoną prezentację współczesnej myśli aretologicznej i etyki cnót środowiskowych (cz. I i II monografii) oraz (2) a następnie demonstrację zarysu oryginalnego rozwinięcia koncepcji etyki cnót środowiskowych (cz. III monografii). Pierwszy etap pracy badawczej służy więc określeniu stanu współczesnej dyskusji etycznej w zakresie cnót środowiskowych; w drugim etapie podjęto próbę włączenia się do tej dyskusji poprzez sformułowanie własnego stanowiska.

W części pierwszej monografii („Wprowadzenie do etyki cnót środowiskowych”) Autorka kreśli szerokie tło metaetyczne, na które składa się prezentacja genezy, rozwoju i ponownego odkrycia etyki cnót; głównych kierunków etyki cnót; pierwszych aplikacji etyki cnót do problematyki ekologicznej oraz uchwycenie zasadniczej zmiany metaetycznej proponowanej w nowym dyskursie ekologicznym – chodzi o zogniskowanie refleksji na charakterze podmiotu moralnego, którego zachowanie moderowane przez cnoty i wady posiada określone skutki ekologiczne (negatywne i pozytywne). Pierwsze całościowe i systematyczne ujęcia w ramach etyki cnót środowiskowych spotkały się krytyką, a mianowicie: z zarzutem braku operacjonalizacji ekologicznej – w ogólnych zarysach dużo informacji na temat tego, jak zmieniać charakter moralny podmiotu, w praktyce trudno na podstawie tej teorii sformułować wskazówki jak działać; z zarzutem braku operacjonalizacji społecznego działania – koncentracja na pojedynczym podmiocie moralnym nie przekłada się na sprawczość społeczną „dobrych charakterów”; z zarzutem metodologicznym względem teorii, która jest niedostatecznie rozbudowana i uporządkowana (katalogi cnót i wad), kluczowe terminy nie są dość precyzyjnie zdefiniowane; z zarzutem antropocentrycznego charakteru etyki cnót środowiskowych. Część pierwsza monografii zamknięta jest prezentacją historycznego rozwoju języka teorii cnót (przemiany znaczeniowe terminów „cnota” i „wada” w języku potocznym i filozoficznym) oraz analizą postulatu powrotu do języka cnót w etyce ekologicznej postawioną przez Louke van Wensveen. W analizie tej uwzględniono zakres możliwości zastosowania języka cnót do wyrażenia wielu aspektów dyskursu ekologicznego (różnorodne postawy względem przyrody), jego (języka) formalne cechy takie, jak integralność, różnorodność, dialektyczność, dynamiczność, wizjonerstwo oraz przykładowe katalogi kluczowych cnót środowiskowych (cnota usytuowania, troski, dostrojenia, wytrwałości).

W kolejnym etapie, Habilitantka przedstawia trzy kluczowe koncepcje etyki cnót środowiskowych we współczesnym dyskursie etycznym, związane z nazwiskami filozofów: Davida Thoreau, Ronalda Sandlera i Briana Treanora. Każda z tych koncepcji zawiera spójny, całościowy i względnie systematyczny wykład poglądów nt. cnót środowiskowych, który ma inspirujący wpływ na toczone dyskusje.

Klasyczna wersja etyki cnót środowiskowych, zaproponowana przez amerykańskiego transcendentalistę H.D. Thoreau, nie jest - co prawda – konstruktem zbudowanym na solidnych fundamentach teoretycznych, ale jej zasięg oddziaływania filozoficznego i kulturowego jest ogromny. Przede wszystkim sam autor jest traktowany jako wzorzec moralnego charakteru, a jego podstawowa praca literacko – filozoficzna *Walden* jest

osobistym zapisem praktykowania cnót środowiskowych (asceza ekologiczna). Systematycznego opracowania teoretycznego tej wersji etyki cnót dokonał m.in. P. Cafaro, który przedstawił typologię cnót Thoreau (cnoty osobiste, społeczne, intelektualne, estetyczne, fizyczne, najdoskonalsze), zaś Habilitantka wyodrębniła kluczowe cnoty dla kontekstu ekologicznego takie, jak: prostota, umiarkowanie, wolność, szacunek do przyrody.

Autorem najlepiej dopracowanej teoretycznie koncepcji cnót środowiskowych jest Ronald Sandler, który w pracy *Charakter and Environment. A Virtue – Oriented Approach to Environmental Ethics* przedstawił naturalistyczną, teleologiczną i pluralistyczną jej wersję. Według tych trzech ogólnych cech koncepcji dokonana jest jej systematyczna charakterystyka. Naturalistyczny aspekt koncepcji, odnosi się do założenia naturalizmu naukowego i roli biologicznych uwarunkowań bytu ludzkiego; teologiczny charakter koncepcji podkreśla rangę celów życiowych (szczęście), na realizację których ma wpływ moralny charakter podmiotu; pluralistyczny aspekt koncepcji wyraża się w eudajmonistycznych (cele podmiotu) i pozaeudajmonistycznych (celów leżących poza podmiotem) celach. Analizy zogniskowane wokół tych trzech własności koncepcji, są wzbogacone w kolejnym kroku o analizy treściowych propozycji Sandlera, a mianowicie istoty cnoty środowiskowej, typologii cnót środowiskowych oraz strategii określania cnót środowiskowych.

Trzecią propozycją koncepcji etyki cnót środowiskowych jest narracyjna koncepcja Briana Treanora. Nazwa tej koncepcji wskazuje na podstawowy jej rys metodologiczny – narracja jest podstawowym narzędziem do mówienia o cnotach środowiskowych i narzędziem kształtowania wzorcowych postaw. Krótko rzecz ujmując – dobre opowieści o bohaterach ekologicznych zmieniają nasze postawy w kierunku praktycznej mądrości; są elementem edukacji moralnej i są efektywnym propagowaniem cnót. Prezentacja tej koncepcji – analogicznie jak było to w dwóch poprzednich przypadkach – zawiera eksplikację kluczowych założeń teoretycznych (różne ujęcia narracji, filozoficzne teorie cnoty) oraz aplikacje do praktyki ekologicznej (narracyjne pojęcie cnoty środowiskowej, typy cnót środowiskowych, poszerzenie dyskursu ekologicznego o zagadnienia innych podmiotów).

W części trzeciej Habilitantka przedstawia własną propozycję poszerzenia ram etyki środowiskowej, wprowadzając trzy nowe własności cnót środowiskowych, nieobecne w dotychczasowych dyskusjach, a mianowicie uniwersalny, pozytywny i praktyczny wymiar cnót środowiskowych. Nowe cechy są wykorzystane do ukucia nazwy nowej koncepcji: „uniwersalistyczna, pozytywna i praktyczna etyka cnót środowiskowych” (s. 241). Pozytywny

wykład nowej koncepcji jest poprzedzony gruntowną krytyką zastanych propozycji (zreferowanych w części II). W koncepcji Thoreau, poza niedoskonałościami teoretycznymi, najpoważniejszy zarzut dotyczy nieprzystawalności proponowanego etosu ekologicznego do współczesnej praktyki (konsumpcjonizm). Sandler jest krytykowany za brak precyzyjnego wykładu praktycznego wymiaru cnót środowiskowych, co prowadzi do rozchwiania pojęciowego kluczowych elementów koncepcji, np. tego, jak należy rozumieć terminy „charakter środowiskowy” lub „cnota środowiskowa”. W przypadku koncepcji Treanora, zwrócono uwagę przede wszystkim na kilka trudności praktycznych odnoszących się do koncepcji narracji (dobór literatury, doświadczenie kontrfaktyczne, wątpliwy wpływ na zmianę postaw). Sformułowane krytyki pod adresem trzech głównych koncepcji etyki cnót środowiskowych wyznaczyły kierunek poszukiwań korekt i uzupełnień, które są ucieleśnione w trzech wspomnianych cechach cnót środowiskowych. Autorka pisze: „Moim celem jest zwrócenie uwagi na ich znaczenie dla rozwoju charakteru moralnego oraz tzw. charakteru środowiskowego. Istotne cechy cnót, które chcę zaakcentować, to ich uniwersalistyczny, pozytywny i praktyczny charakter” (s. 263).

Uniwersalny wymiar cnoty jest w tej koncepcji rozumiany następująco: „te same katalogi znajdują zastosowanie w różnych, nawet odległych kulturach. Ponadto istota cnót jest wspólna dla różnych tradycji, co oznacza, że cnoty różnią się między sobą formalnie (w sposobie ich realizowania), choć materialnie (ich istota) są takie same” (s. 268). Wniosek ten oparty jest – zdaniem Habilitantki – na badaniach filozoficznych, empirycznych (badania Schaloma Schwartz) i doświadczeniach praktycznych (projekty edukacyjne).

Pozytywny charakter etyki cnót środowiskowych jest ujmowany, jako przeciwieństwo utrwalonego w retoryce ekologicznej (także w teoriach ekologicznych) negatywnego wydzwięku, np. ukazywania katastrof ekologicznych, budowania atmosfery zagrożenia, odwoływania się do lęku i braku bezpieczeństwa. Klasycznym przykładem takiej negatywnej perspektywy ujmowania problematyki ekologicznej jest koncepcja etyki dla cywilizacji naukowo –technicznej Hansa Jonasa.

Praktyczny charakter etyki cnót środowiskowych, jest wydobyty z napiętej relacji między teorią etyczną a praktyką życia codziennego, pomiędzy akademicką filozofią a praktykowaniem życia codziennego albo inaczej to ujmując, praktyczny wymiar jest określony na wspólnym „korzeniu” teorii i praktyki cnót.

Przedstawiony zarys nowej koncepcji etyki cnót środowiskowych został uzupełniony o zmodyfikowany postulat powrotu języka cnót do dyskursu ekologicznego i etycznego. Habilitantka rozwinęła koncepcję L. van Wensveena o postulat ugruntowania praktycznego wymiaru cnót w nowej terminologii, ponieważ: „W wymiarze teorii postulat van Wensveen sprawdza się doskonale, lecz w sferze praxis pojawia się przepaść między tym, co wiemy, a tym, jak tę wiedzę należy zastosować. Tę lukę, moim zdaniem, uzupełnia koncepcja umiejętności /kompetencji środowiskowych autorstwa Marka Coeckelbergha” (s. 292). Habilitantka inspirując się tymi poglądami, zwraca uwagę na kolejne „zapomniane” pojęcia w dyskursie etyczno-ekologicznym takie, jak: postawa, nawyk, praktyka, środowisko. Obok pracy nad językiem, wydobywanie wymiaru praktycznego etyki cnót środowiskowych wymaga także innego narzędzia - edukacji moralnej, która jest papierkiem lakmusowym teorii cnót. Chodzi przede wszystkim o wychowywanie do praktykowania cnót (środowiskowych).

Przedstawiony powyżej zakres problematyki rozprawy habilitacyjnej, jej celów, hipotez, sposobów argumentacji, skłaniają do przedstawienia kilku uwag krytycznych.

Generalna ocena rozprawy jest bardzo pozytywna. Habilitantka podjęła się ambitnego celu badawczego, którego realizacja zaowocowała dobrze napisaną i przemyślaną rozprawą na doniosły naukowo i społecznie problem.

Przypomnijmy jeszcze raz główne cele rozprawy: po pierwsze, przedstawienie syntezy współczesnego stanu badań oraz ramowe uporządkowanie osiągniętych wyników w zakresie etyki cnót środowiskowych; po drugie, propozycja autorskiej koncepcji etyki cnót środowiskowych.

Odnosnie realizacji pierwszego celu rozprawy, należy stwierdzić, że przedstawione wprowadzenie w problematykę cnót środowiskowych jest wzorcowe. Wybór tematów do omówienia, zakres wykorzystanych źródeł, analizy językowe oraz metodologiczne budują bogaty krajobraz, uporządkowany według jasnych kryteriów. Na poziomie podstawowych analiz mamy do dyspozycji zarys metaetycznej dyskusji wokół etyki cnót („renesans etyki cnót”), który wprowadza nas do pogłębionych analiz tego kierunku zaaplikowanego do problematyki ekologicznej. Habilitantka krytycznie przedstawiła trzy koncepcje etyki cnót środowiskowych wskazując wyraźnie na ich mocne i słabe strony. Na tym poziomie analiz jest też systematycznie prezentowany profil analiz językowych (m.in. ewolucja znaczenia terminów „cnota” i „wada” oraz analizowany postulat L. van Wensveen).

Wyniki tych analiz są wykorzystane do realizacji celu drugiego, którym jest autorski zarys koncepcji etyki cnót środowiskowych. Nowa koncepcja osnuta jest wokół trzech nierozpoznanych dotąd własności cnót: uniwersalny, pozytywny i praktyczny charakter cnoty. Każdy z tych elementów jest precyzyjnie definiowany i dostosowany do kontekstu ekologicznego (cnoty środowiskowe). W ramach nowej koncepcji sformułowano także postulat rozwijania praktyki ekologicznej, opartej na cnotach, w formie odpowiedniej edukacji moralnej.

W zarysowanym krajobrazie aretologicznym i ekologicznym większość elementów jest harmonijnie skomponowana; może też budzić zainteresowanie znawców etyki cnót oraz laików, którzy myślą o jakimś zaradzeniu problemom ekologicznym. Pojawia się w nim jednak kilka drobnych zarysowań, które są widoczne przy bliższym przyjrzeniu się lub przy zmianie ram interpretacyjnych (ta druga okoliczność może być wykorzystana przez Habilitantkę do obrony przed tymi drobnymi uwagami).

Habilitantka przykładą dużą wagę do analiz językowych, których rozmiar niekiedy przysłania wątek główny. Od strony historycznej, paragraf 3.1. „Wstępne rozróżnienia terminologiczne” jest kopalnią wiedzy nt. ewolucji pojęcia cnoty i wady, ale ich rozmiar przytłacza filozofa. Być może w pracy językoznawczej byłoby to istotne, ale w pracy filozoficznej wystarczy sformułowanie odpowiedniej definicji regulującej pojęcia (różni się ona od zazwyczaj od potocznego rozumienia), a następnie przejście do zasadniczej pracy filozoficznej (analiza, opis wyjaśnienie). Oczywiście, można powiedzieć, że postępujemy według standardów filozofii języka potocznego, ale cała rozprawa nie jest skomponowana w ramach takiej metodologii filozoficznej. Podkreślam, że moja uwaga dotyczy proporcji analiz językowych, a nie samej zasady metodologicznej.

W części II monografii nie mamy - wbrew deklaracjom Autorki - przedstawionej typologii koncepcji etyki cnót środowiskowych, ale wykaz trzech najważniejszych (moim zdaniem, trafnie wybranych) koncepcji. Z typologią koncepcji mielibyśmy do czynienia wówczas, gdybyśmy porządkowali zbiór przedmiotów (tutaj: koncepcji) według jakichś wzorcowych przedmiotów (typów, ideałów, modeli), do których przyporządkowalibyśmy na zasadzie podobieństwa do tego typu pozostałe przedmioty. W tym przypadku mamy do czynienia z koncepcjami „autorskimi” (trzech filozofów), które nie posłużyły do przyporządkowania innych koncepcji. Być może pomysł na taką typologię byłby gotowy, gdyby Habilitantka pokusiła się na wyodrębnienie jednej, kluczowej własności danej koncepcji, np. naturalizm i

według tej cechy porządkowałyby różne koncepcje zawierające (lub nie) składnik naturalistyczny. Uwaga ta jest marginalna (uwzględniając trafny wybór przykładów historycznych), ale można ją potraktować jako wskazówkę do sformułowania typologii stanowisk (dla badań metafizycznych jest to bardzo wygodne narzędzie). Pragmatyczne względy (długość wyrażenia – „naturalistyczna, teleologiczna i pluralistyczna koncepcja”) spowodują, że takie określenie stanowisk nie przyjmie się w nomenklaturze filozoficznej, a interesująca propozycja Habilitantki nie będzie miała poręcznej językowej etykiety (bo taką nie jest „uniwersalistyczna, pozytywna i praktyczna koncepcja etyki cnót środowiskowych”), chyba, że będzie funkcjonowała pod nazwą własną „koncepcja D. Dzwonkowskiej”.

Rozumiem intencje dialektycznego przeciwstawienia negatywnego i pozytywnego dyskursu ekologicznego. Odrzucenie „heurystyki strachu”, jako niewłaściwego przedstawiania problematyki ekologicznej („ekologia strachu”), stwarza dobry kontrast do zaprezentowania pozytywnej „heurystyki nadziei”. Wzorcowym przykładem tego pierwszego stanowiska etycznego jest Hans Jonas i jego etyka dla cywilizacji technologicznej. Jednostronne wyakcentowanie przez Habilitantkę „wad” ekologii strachu doprowadziło do uproszczonego obrazu: „Dlaczego strach nie zastępuje cnoty ani mądrości, a poczucie winy nie popycha do konstruktywnego działania? Otóż dlatego, że wbrew poglądom Jonasa natura ludzka nie reaguje na lęk” (s. 277). Biorę w nawias retoryczną przesadę tego fragmentu („natura ludzka nie reaguje na lęk” – reaguje i to bardzo silnie, ponieważ lęk jest pierwotną i bardzo silną emocją), warto przemyśleć na nowo dwie sprawy: natura doświadczenia moralnego oraz indywidualny i społeczny wymiar praktyki moralnej. Pierwsza kwestia odwołuje nas do doświadczenia moralnego, w którym często daje o sobie znać percepcja zagrożonej wartości. Stąd wymiar normatywny systemów moralnych zawiera tak wiele zakazów, w porównaniu z regułami afirmatywnymi. Jest to dość banalne spostrzeżenie, dzięki któremu nie lekceważymy informacyjnej funkcji lęku – jako afektu powstającego w sytuacji zagrożonej wartości (pozytywnej). Druga kwestia wprowadza nas na płaszczyznę zbiorowego działania w sytuacji szybkich i globalnych procesów ekologicznych (negatywnych). Heurystyka strachu była skierowana do państwa jako organizacji społecznej, której przedstawiciele podejmują decyzje o polityce w sytuacji niekontrolowanego rozwoju systemu technologicznego. Decyzje te kierowane są oceną możliwości strat (heurystyka strachu), a nie zysków. W tym przypadku działania zbiorowego uruchamiany jest rozum praktyczny, który koncertuje się na możliwych lub faktycznych stratach w ocenie tego, co należy zrobić w sytuacji X. Od strony socjologicznej wnikliwie opisał tą nową sytuację U. Beck w „Społeczeństwie ryzyka”. Wniosek z tego można

wyprowadzić prosty i zgodny z „duchem komplementarnych ujęć”, proponowanym przez Habilitantkę: „ekologia lęku” jest odpowiednią strategią dla polityki państwowej, pozytywna etyka cnót środowiskowych jest strategią doskonalenia indywidualnych podmiotów moralnych w praktyce ekologicznej.

Podsumowując rozprawę należy stwierdzić, że Habilitatka wprowadziła do polskiej dyskusji ekologicznej świeży powiew nowych argumentów, innych punktów widzenia, nowego uporządkowania zastanych stanowisk i dyskusji. Czytając współczesną literaturę ekologiczną z zakresu filozofii ekologicznej i etyki środowiskowej, można odnieść wrażenie, że od dziesięcioleci jest ona skoncentrowana wokół kilku klasycznych pozycji, które zostały dogłębnie skomentowane oraz wokół pozycji, które są już komentarzami do tych pierwszych. Dostrzeżenie potencjału teoretycznego w etyce cnót środowiskowych oraz dołączenie się do badań w ramach tego kierunku, jest z pewnością trafnym wyborem naukowym. Dzięki temu polska filozofia otrzymała interesującą pozycję, wprowadzającą wspomnianą wyżej świeżość intelektualną.

Ocena pozostałych prac naukowych

Dr Dominika Dzwonkowska jest autorką monografii *Filozofia a nauki przyrodnicze – analiza koncepcji Stanisława Kamińskiego i Kazimierza Kłósaka* (Warszawa 2014), w której przedstawiła jeden z najważniejszych sporów w ramach teorii filozofii przyrody. W kontekście polskiej filozofii, niezmiernie ważnym rysem kształtowania się wyróżnionej pod wieloma względami koncepcji FP była dyskusja, która przetoczyła się w środowisku przedstawicieli szeroko rozumianej filozofii klasycznej (neotomizmu) między zwolennikami różnych opcji reformowania tomizmu, między zwolennikami tomizmu egzystencjalnego, w którym podkreśla się centralną rolę metafizyki, specyficznie rozumianą autonomię filozofii w stosunku do innych typów wiedzy (światopogląd, nauki szczegółowe, ideologia) oraz zwolennikami otwarcia filozofii tomistycznej na wyniki nauk szczegółowych, które nie ograniczają jej autonomii. Pierwszy typ reformy tomizmu był reprezentowany przez Szkołę Lubelską, drugi typ m.in. przez ks. Kazimierza Kłósaka. O ile w Szkole Lubelskiej był dyskutowany głównie problem koncepcji metafizyki, a wtórnie koncepcja FP, o tyle w ujęciu ks. Kłósaka to koncepcja FP stała katalizatorem szerszych dyskusji metafizycznych (np. koncepcji metafizyki i jej subdyscyplin).

W monografii Habilitantka znakomicie rekonstruuje na kilku płaszczyznach stan tej dyskusji w łonie neotomizmu, dyskusji między ks. K. Kłósakiem a ks. S. Kamińskim, dyskusji której

wyniki do chwili obecnej pełnią funkcję programową, określają credo metodologiczne różnych środowisk filozoficznych. Z tego punktu widzenia wybór do analizy porównawczej dwóch wybitnych filozofów, reprezentujących odmienne stanowiska w sprawie teorii filozofii i jej dyscyplin (w tym FP) jest uzasadniony. Uwzględniając także dotychczasowy stan badań nad tymi zagadnieniami, wybór ten posiada dodatkowy walor: wielokrotnie analizowane stanowisko metodologiczne ks. K. Kłósaka nie było dotąd konfrontowane z poglądami czołowego metodologa Szkoły Lubelskiej. W takiej analizie porównawczej udało się wydobyć nowe wątki historyczne i systematyczne w teorii FP. W obszarze badań metafizycznych Habilitantka opublikowała jeszcze 2 artykuły.

Pozostałe artykuły i monografie lokują się w obszarze filozoficznych analiz relacji człowiek - środowisko naturalne (etyka ekologiczna, filozofia ekologiczna, filozofia zrównoważonego rozwoju) oraz człowiek – zwierzęta (etyka ochrony zwierząt). Większa część artykułów publikowanych w czasopiśmie i monografiach podejmuje różne aspekty etyki cnót środowiskowych (w sumie 10 artykułów); pozostałe dotyczą relacji człowiek – zwierzęta (4 artykuły) oraz relacji człowiek – środowisko naturalne (10 artykułów).

Warto odnotować i wysoko ocenić dwa artykuły publikowane w prestiżowym czasopiśmie: *Environmental Ethics in Poland* („Journal of Agricultural and Environmental Ethics”), w którym został zaprezentowany syntetyczny przegląd dorobku polskich etyków środowiskowych oraz artykuł *Is Environmental Virtue Ethics Anthropocentric?* (jw.), podejmujący dyskusję z jednym z kluczowych zarzutów stawianych etyce cnót środowiskowych.

Ta część dorobku naukowego Habilitantki jest pod względem ilościowym i jakościowym na wysokim poziomie. Widać wyraźnie, że wybór tematów filozoficznych nie był przypadkowy, ale konsekwentnie był realizowany program systematycznego opracowania kilku kwestii filozoficznych, które zostały włączone do najważniejszego osiągnięcia naukowego. Filozoficzny projekt był budowany zatem przez dłuższy czas, co widać w spójności tematycznej oraz argumentacyjnej całego dorobku.

Ocena działalności naukowo - dydaktycznej i organizacyjnej

Działalność naukowo- dydaktyczna i organizacyjna Habilitantki jest bardzo bogata i zróżnicowana.

Dr Dominika Dzwonkowska realizowała projekt „Problem zakresu refleksji moralnej w etyce cnót środowiska Ronalda Sandlera (NCN 2017/01/X/HS1/01491), w ramach którego odbyła staż naukowy na uniwersytecie Northeastern w Bostonie. Miała tam możliwość współpracy z R. Sandlerem. W ramach programu Erasmus+ dwukrotnie przebywała na Uniwersytecie Masaryka w Brnie (2012, 2013); tam też uczestniczyła w projekcie „Innovation of Bachelor Study programmes for Better Employability” (ESF CZ.107/2.200/28.0238, marzec 2015) oraz odbyła kwerendę biblioteczną (w ramach projektu „Sprawiedliwość społeczna w czasach ekologicznej apokalipsy”). Wieloletnia ścisła współpraca z Uniwersytetem Masaryka zaowocowała także organizacją pobytów naukowców na macierzystej uczelni Habilitantki.

Dr Dominika Dzwonkowska regularnie współpracuje z naukowcami z włoskich uczelni: prof. Mario dr Caro z Uniwersytetu Roma Tre, prof. Gianfranco Pellegrino i Marcello di Paola (LUISS) oraz z prof. Simone Pollo z Uniwersytetu Sapienza. Zapraszała i organizowała także pobyty naukowe profesorów z Włoch na UKSW.

Dr Dominika Dzwonkowska aktywnie uczestniczy w polskich i międzynarodowych konferencjach jako prelegent i organizator. Po uzyskaniu stopnia doktora wygłosiła ponad 57 referatów, w tym 20 na konferencjach zagranicznych; współorganizowała 5 konferencji. Równie bogaty jest Jej udział w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów (16, w tym 4 projekty międzynarodowe) oraz uczestnictwo w stażach w instytucjach naukowych (USA, Austria, Holandia, Islandia, Norwegia, Czechy, Włochy).

Habilitantka może się poszczycić bogatą działalnością popularyzatorską w mediach, szkołach, organizacją kampanii edukacyjnych w obszarze edukacji ekologicznej, etyki ochrony zwierząt, np. uczestniczyła w projektach: Akademia Młodego Filozofa (2011012), Nadwiślański Uniwersytet Dziecięcy (od 2016), „Forum Logicum” (WND/POWR -03.01.00-00.EF46/16; 2017-18); projekt „Od przygody do wiedzy: świat wokół nas (POWR.03.01.00-00-U056/17, od 2018; projekt „Mistrzowie dydaktyki (POWR.04.03.00-00-0074/17). Profesjonalną wiedzę z zakresu ochrony środowiska popularyzowała jako autorka artykułów do czasopism samorządowych („Innowacje i rozwój”, „Wybraniec – profesjonalny kwartalnik radnego”) oraz prowadziła szkolenia z zakresu praktycznych zagadnień ochrony środowiska.

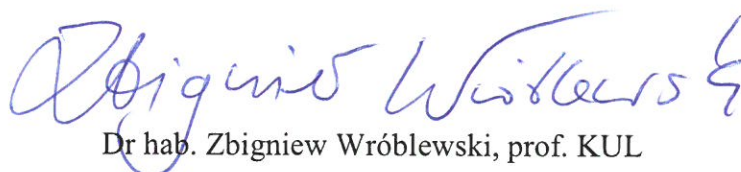
Dr Dominika Dzwonkowska podejmuje się także wiele obowiązków administracyjnych, uczestnicząc w pracach różnych zespołów (Wydziałowa Komisja Rekrutacyjna, Rada Wydziału, Senacka Komisja Wydawnicza, Senat UKSW, Uniwersytecka Komisja Wyborcza,

Wydziałowa Komisja Jakości Kształcenia) oraz koordynując studia magisterskie w j. angielskim, studia podyplomowe, program Erasmus+, międzynarodową współpracę w Centrum Ekologii i Ekofilozofii.

Przedstawione skrótowo różne obszary aktywności naukowej, dydaktycznej, społecznej i organizacyjnej Habilitantki oceniam bardzo wysoko. Wskazują one na to, że mamy do czynienia z naukowcem, który harmonijnie łączy różne obszary pracy naukowo-dydaktycznej i w każdej z nich ma bardzo dobre osiągnięcia. Wymaga to wybitnych zdolności organizacyjnych, poświęcenia wielu godzin pracy, przekraczających znacznie wymiary etatu oraz pasji badawczej.

IV. Wniosek

Biorąc pod uwagę wysoką ocenę głównego osiągnięcia naukowego: *Etyka cnót środowiskowych* stwierdzam, że spełnia ono warunki istotnego wkładu do rozwoju w dziedzinie filozofii. Ponadto pozostałe elementy dorobku: inne prace naukowe, osiągnięcia dydaktyczne, współpraca naukowa i popularyzacja nauki, spełniają warunki stawiane przez ustawę o stopniach i tytułach naukowych. Wnioskuje o dopuszczenie dr Dominikę Dzwonkowską do kolejnych etapów postępowania habilitacyjnego.

Dr hab. Zbigniew Wróblewski, prof. KUL

Lublin, 06.12.2020